

Vodič za predstavnike nevladinih organizacija u BiH

SVE ŠTO STE IKADA HTJELI ZNATI O PARLAMENTU, A NISTE SMJELI PITATI...

Sarajevo, 2018.

Impresum

Izdavač Dženana Alađuz

Urednik Ozdren Kebo

Autor Jovica Katić

Lektor

Dizajn Denin Šehović

Sarajevo, 2018.

Vodič za predstavnike nevladinih
organizacija u BiH

**SVE ŠTO STE IKADA HTJELI ZNATI O
PARLAMENTU,
A NISTE SMJELI PITATI...**

Sadržaj

Riječ izdavača	6
Umjesto uvoda	7
PSBiH - kuća svih nas	10
Dva doma pod jednim krovom	11
Rukovođenje domovima	12
Radna tijela domova - komisije PSBiH	13
Komisije Predstavničkog doma PSBiH	14
Komisije Doma naroda PSBiH	15
Zajedničke komisije oba doma PSBiH	16
Nezavisna tijela PSBiH	19
<i>Ad hoc</i> komisije	23
Ko sve može biti predlagač zakona	23
Zakonodavni postupak u nekoliko rečenica	24
Vrste zakonodavnih postupaka i razlika između tzv. čitanja	26
Kako predložiti zakon ili izmjene i dopune zakona	28
Kako amandmanski djelovati	31
Javna rasprava	35
Poslanička / delegatska pitanja	37
Umjesto zaključka	41

Riječ izdavača

Kad smo slušali Jovicu Katića na seminaru obuke organizacija civilnog društva o najboljim načinima zagovaranja inicijative kroz parlamentarnu proceduru, shvatili smo da postoji način izraziti svoju potrebu i kroz jedan takav birokratski aparat. Na žalost to ne znači da ćemo i uspjeti, naročito od "prve."

Jovicin priručnik koji je nastao 2017., ne uključuje druge aspekte realnosti kao što su stalne borbe za prevlasti u parlamentarnim krugovima moći, pod kojima stradaju i najplemenitiji ciljevi ili etno-nacionalistički filter kroz koji mora proći i naravno, samim tim pasti u zaborav, svaka nenacionalistička inicijativa. Ali ovaj priručnik podsjeća da pravni put i procedure postoje, da svijetlih primjera ima, i da se jednostavno moramo nastaviti boriti, ustajati svaki put iznova i tražiti od izabranih predstavnika naroda da rade u interesu naroda.

Pročitajmo i idemo dalje!

Dženana Aladžuz

Septembar 2017.

Umjesto uvoda

Dobar dan. Dozvolite da vas na početku pozdravim kao građanin Bosne i Hercegovine, čovjek koji dolazi iz njenih institucija, muškarac, mužiotac.

Moj dosadašnji angažman bio je vezan uglavnom za rad u najvišem zakonodavnom tijelu u našoj zemlji - Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine (ili kraće - PSBiH). Tu sam počeo raditi još daleke 2003., najprije u svojstvu volontera / pripravnika Kluba poslanika jedne političke partije (hajmo joj reći i puno ime, zašto da ne) - Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine, ili kako je mnogi od nas znaju po onom kraćem nazivu - SDP BiH. Učestvujući neposredno u radu jedne političke opcije na zakonodavnom nivou, na najbolji način sam uvidio kako teku neki od najznačajnijih političkih procesa u našoj državi. S ove pozicije bio sam i neposredni svjedok nekih bitnih političkih dešavanja u tom periodu, a najveći dojam na mene svakako je ostavio pad tzv. *Aprilskog paketa*, koji je pretpostavljao set rješenja za izmjenu Ustava BiH, a koji se desio sada već daleke 2006. godine (siguran sam da već možete pretpostaviti u kojem mjesecu).

Nakon toga 2007. prelazim na poziciju stručnog saradnika u Zajedničkoj komisiji za odbranu i sigurnost BiH. Ova faza mog života bila je prekretnica koja je značila djelovanje u okviru poslova i zadataka koji su neposredno vezani za moju struku (inače sam magistar sigurnosnih studija). Odjednom, umjesto trojice poslanika koji dolaze iz jedne političke stranke, počinjem saradivati sa njih 12 koji dolaze iz najmanje sedam različitih političkih opcija.

Tih narednih šest godina neposredno sam radio na tzv. *demokratskoj kontroli sektora odbrane i sigurnosti* u našoj zemlji, a kroz ovaj period ispratio sam dva saziva ove komisije. Možda najveći benefit rada u

ovom parlamentarnom tijelu predstavljala je činjenica da je angažman u okviru njega zahtijevao i veći broj studijskih putovanja koja su u potpunosti bila pokrivena od strane međunarodnih organizacija s kojima smo sarađivali, pa sam zahvaljujući radu u ovom parlamentarnom tijelu imao privilegiju biti na mnogim lokacijama u svijetu što sam sebi, sasvim iskreno, ne vjerujem da bih mogao finansirati. Kažu, sve što je lijepo kratko traje, pa je tako i moja veza s ovom komisijom okončala u ljeto 2013., kada sam počeo raditi u Sektoru za odnose s javnošću PSBiH na poziciji stručnog savjetnika za informisanje. Kao i svako od nas kada promijeni posao, vrlo brzo sam počeo stavljati "na kantar" sve prednosti i nedostatke u odnosu na prethodno radno mjesto.

Ipak, danas evo četiri i po godine nakon toga, u sjećanju ostaju samo one najljepše uspomene, a najdraži dio posla u okviru ovog sektora bilo mi je nešto što *apriori* nije ulazilo u moj domen rada (barem sudeći prema opisima poslova u skladu s važećom sistematizacijom), a to je neposredni razgovor s građanima, ljudima koji dolaze iz raznih krajeva BiH, pa i onih koji dolaze van naše zemlje. U tim (ne baš tako rijetkim) prilikama bio bih domaćin organiziranim grupama posjetilaca u zgradi Parlamenta BiH i pričao im o tome šta je Parlamentarna skupština BiH, kakva je njena organizacija i koje su joj osnovne funkcije, kako se donose odluke na njenim domovima, kako se usvajaju zakoni i ko ih sve može predlagati... Ma, pričao sam im sve ono što ću putem ove brošure pričati i vama, svojim sunarodnjacima i ljudima koji ste svoj profesionalni put krenuli graditi kroz nevladin sektor. Ukoliko neko od vas sutra primijeni ovu brošuru na način da u nekom zakonskom rješenju promijeni barem riječ-dvije, onda ste uradili dobru stvar. Ako rezultat vašeg truda bude usvajanje barem jednog konkretnog amandmana, učinili ste nešto stvarno veliko.

A ukoliko vaš angažman, pak, bude podrazumijevao donošenje nekog konkretnog zakona, onda možete početi ozbiljno razmišljati o tome da

otvorite organizaciju koja će se baviti javnim zagovaranjem u institucijama vlasti BiH.

PSBiH - kuća svih nas

Krajem 1995. naša domovina je dobila dokument čiji je sadržaj od tada pa do danas predmet gotovo svakodnevnih rasprava među predstavnicima različitih političkih partija. On se zove *Opći okvirni sporazum za mir u BiH*, a ljudi ga jednostavnije zovu - *Dejtonski sporazum*, po onom gradu u američkoj saveznoj državi Ohio, u kojem je potpisan. Eh, jedan od dodataka tog sporazuma bio je i onaj famozni Aneks 4, koji se odnosi na Ustav BiH. Zahvaljujući ovom aneksu na nivou BiH uspostavljene su njene institucije, u obliku u kojem u najvećem broju i danas egzistiraju. Da nam je neko rekao da će se takav ustav, koji je trebao biti samo privremeno rješenje, tako "privremeno" zadržati na snazi već evo pune 22 godine, vjerovatno bi mu rekli da nije normalan/a. Jedna od tih institucija je i naša vrhovna zakonodavna institucija - Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine (ili opet ono kraće - PSBiH).

Kako kaže Dejtonski sporazum u članu IV Aneksa 4, *Parlamentarna skupština će imati dva doma - Predstavnički dom i Dom naroda*. Iako bih vam na ovom mjestu mogao još dugo analizirati zašto na nivou BiH imamo *jedan* Parlament, sa *dva* doma, u kojem su većinski zastupljena *tri* konstitutivna naroda, koji kroz *četiri* različite zakonodavne faze usvajaju zakonodavstvo koje mahom kroji vladajuća većina sastavljena od *pet* i više različitih političkih partija, na narednih *šest* stranica ću vam pokušati reći samo one najvažnije stvari koje se vežu za PSBiH (a sve s ciljem da sutra znate na kojih *sedam* adresa morate otići i kojih najmanje *osam* koraka prije toga trebate preduzeti).

Dva doma pod jednim krovom

Predstavnički dom sastoji se od 42 člana, koje zovemo poslanicima (da ne bude zabune, ovdje mislimo na poslanike / zastupnike, one koje najčešće preko TV-a vidimo u skupštinskim klupama). Biramo ih mi, punoljetni građani Bosne i Hercegovine, svake četiri godine na općim izborima.

Od toga, 28 poslanika, odnosno 2/3 njih, bira se sa teritorije Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), dok se 14 poslanika bira sa teritorije Republike Srpske (RS).

U ovom domu poslanici su organizirali svoj rad kroz djelovanje tzv. poslaničkih klubova. Tako svaka politička stranka koja je u Predstavničkom domu PSBiH zastupljena sa tri ili više poslanika ima pravo oformiti svoj poslanički klub. Tako u ovom sazivu PSBiH (2014 – 2018.) imamo poslaničke klubove SDA, SNSD, SDS, HDZ, DF, SBB, SDP i odnedavno Nezavisni blok. Iako poslanici iz stranaka koje nisu ostvarile zapaženiji rezultat na izborima imaju pravo osnovati tzv. mješovite klubove, u čiji sastav ulaze po jedan ili dvojica poslanika iz nekih "manjih" stranki, u ovom sazivu nemamo tako organiziran klub.

S druge strane, *Dom naroda*, koji se, interesantno, u Ustavu BiH nalazi na prvom mjestu, dom je kojeg čini 15 delegata. Članovi Doma naroda zovu se delegatima, jer se ne biraju direktno kao poslanici Predstavničkog doma, nego ih u PSBiH indirektno delegiraju entitetski parlamenti.

U skladu s ustavnim rješenjima 10 delegata iz FBiH (odnosno pet Bošnjaka i pet Hrvata) u PSBiH delegira Dom naroda Parlamenta FBiH, dok pet delegata koji dolaze sa teritorije RS u Dom naroda PSBiH delegira Narodna skupština RS. Ovim principom, kao i kod Predstavničkog doma, ponovno je zadovoljena proporcija u odnosu 2/3 : 1/3 u korist FBiH.

Za razliku od "*donjeg doma*" čija se *Bijela sala* za zasjedanje nalazi na drugom spratu zgrade PSBiH, "*gornji dom*" koji zasjeda u *Plavoj sali* na

četvrtom spratu u okviru svoje organizacije nema toliki broj klubova te je podijeljen u svega tri kluba delegata, i to: Klub bošnjačkog, hrvatskog i srpskog naroda. Svaki klub ima po pet delegata, a članovi ovih klubova su predstavnici različitih političkih stranaka koje su zastupljene i u Domu naroda PSBiH. Tako npr. danas u Klubu Bošnjaka imamo predstavnike SDA, SBB i DF, u Klubu Srba delegate iz SNSD, DNS, SDS, a odnedavno i Narodne stranke, dok u Klubu Hrvata imamo delegate iz HDZ, HDZ 1990. i HSS.

Rukovođenje domovima

Domovima PSBiH rukovode kolegiji. **Kolegij** je sastavljen od tri poslanika (u Predstavničkom domu) odnosno tri delegata (u Domu naroda).

Na konstituirajućoj sjednici svakog od domova poslanici, odnosno delegati, biraju po tri osobe koje će rukovoditi tim domom u naredne četiri godine. Naravno, članovi Kolegija su uglavnom dio vladajuće većine, koja iz svog sastava bira po jednog predstavnika bošnjačkog, hrvatskog i srpskog naroda. U skladu sa Ustavom BiH, ove tri osobe se svakih osam mjeseci rotiraju na poziciji predsjedavajuće/g doma i njegovog/njenog prvog i drugog zamjenika/ce. To znači da će u jednom četverogodišnjem mandatnom periodu svako od ove tri osobe u po dva navrata biti predsjedavajući/a, prvi, odnosno drugi zamjenik/ca predsjedavajuće/g.

Predsjedavajući/a doma predstavlja dom, saziva sjednicu doma i njom rukovodi, te u saradnji sa zamjenicima predlaže dnevni red za sjednicu doma. Ostale nadležnosti predsjedavajuće/g doma precizirane su u knjižicama koje su sastavni dio obaveznog materijala svakog poslanika i delegata, a koje zovemo **Poslovnica** domova PSBiH.

Ukoliko, pak, vaša znatiželja za radom Parlamenta BiH bude prevazilazila okvire ove brošure, odgovore na sva dalja pitanja možete naći u ovim poslovnicima, čiji sadržaj možete pronaći na internet stranici PSBiH - www.parlament.ba.

Radna tijela domova - komisije PSBiH

Kako bi se sva pitanja koja se upućuju na razmatranje i usvajanje domovima PSBiH prethodno razmotrila, o njima se najprije rasprava obavlja na sjednicama tzv. radnih tijela, odnosno komisija jednog ili drugog ili, pak, oba doma PSBiH. *Komisije* su sastavljene od predstavnika različitih političkih partija, koje u njima imaju proporcionalan broj članova kao što ih imaju i u domovima. S tim u vezi, za komisije možemo reći da predstavljaju parlamente u malom, jer se sva pitanja koja će se naći na plenarnim sjednicama domova PSBiH prethodno razmatraju na sjednicama ovih radnih tijela.

Kada neki zakonski prijedlog uđe u parlamentarnu proceduru, kolegij doma određuje koja će komisija biti nadležna za njegovo razmatranje. Tako npr. kada Predsjedništvo BiH krajem kalendarske godine u parlamentarnu proceduru dostavi Prijedlog zakona o budžetu institucija i međunarodnih obaveza BiH za narednu godinu, kolegiji domova po *defaultu* za nadležnu komisiju određuju Komisiju za finansije i budžet.

Primarni zadatak ovih komisija je da obave sveobuhvatnu raspravu po predloženom zakonu, te da domovima dostave neophodna mišljenja i izvještaje, po kojima se domovi nakon toga izjašnjavaju.

Kao i domovi, i komisije su svojim članstvom sastavljene u odnosima 2/3 : 1/3. U PSBiH imamo sljedeća radna tijela:

- *komisije Predstavničkog doma,*
- *komisije Doma naroda,*
- *zajedničke komisije oba doma,*
- *nezavisna tijela (ili druga parlamentarna tijela) i*
- *ad hoc komisije.*

Pa, recimo o svakoj od ovih kategorija ponešto.

Komisije Predstavničkog doma PSBiH

Komisije Predstavničkog doma su radna tijela u čiji sastav ulaze poslanici iz ovog doma. Predstavnički dom PSBiH ima sljedeće komisije:

- *Ustavnopravna komisija,*
- *Komisija za finansije i budžet,*
- *Komisija za vanjske poslove,*
- *Komisija za vanjsku trgovinu i carine,*
- *Komisija za saobraćaj i komunikacije,*
- *Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova i*
- *Komisija za pripremu izbora Vijeća ministara BiH.*

Navedena radna tijela u najvećem broju slučajeva broje devet članova (izuzev posljednje u nizu Komisije za pripremu izbora Vijeća ministara BiH, u čiji sastav ulazi po jedan predstavnik svake od političkih partija koje su dobile mandat u Predstavničkom domu).

Da bi se uopće održala sjednica neke od komisija, neophodno je da postoji *kvorum za rad i odlučivanje*, koji u slučaju prvih šest navedenih komisija iznosi pet članova.

Kada je u pitanju *donošenje odluka*, onda kažemo da komisije Predstavničkog doma PSBiH odlučuju prostom većinom glasova. To znači da predstavnici jednog naroda mogu npr. u potpunosti biti preglasani na sjednici te komisije.

Ipak, kako matematika glasanja na komisijama i na domovima nije ista, onda vrlo često neke odluke koje su usvojene na sjednicama pojedinih radnih tijela nemaju dovoljnu podršku za njihovo usvajanje i na plenarnoj sjednici Doma... Ali o tome kada budemo govorili o *decision making* procesu na plenarnim sjednicama domova PSBiH.

Komisije Doma naroda PSBiH

Komisije Doma naroda su (već pogađate) radna tijela u čiji sastav ulaze delegati iz tog doma. Kako je Dom naroda PSBiH gotovo tri puta manji od Predstavničkog doma, onda je logično i da broj članova koje broje njegove komisije bude manji. Ove komisije broje šest članova, po dva iz reda svakog od klubova konstitutivnih naroda, a manji je i sami broj komisija ovog doma. Dom naroda PSBiH ima sljedeće komisije:

- *Ustavnopravna komisija,*
- *Komisija za finansije i budžet i*
- *Komisija za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije.*

Kada je u pitanju *kvorum za rad*, da bi se održala sjednica bilo koje od navedenih komisija Doma naroda neophodno je prisustvo najmanje četiri člana.

Kao i kod radnih tijela Predstavničkog doma, i ovdje je hipotetički moguće da predstavnici dva naroda preglasaju one treće na sjednici Komisije. Ipak, to je moguće samo do održavanja plenarne sjednice Doma naroda, kada je, kao i kod Predstavničkog doma, matematika donošenja odluka nešto drugačija... Ali i o tome nešto kasnije.

Zajedničke komisije oba doma PSBiH

Zajedničke komisije predstavljaju zajednička radna tijela oba doma PSBiH u čiji sastav ulaze i poslanici Predstavničkog doma i delegati Doma naroda. Čini ih 12 članova, po šest iz svakog od domova, a njihova kompozicija ponovo je, pogađate, 2/3 : 1/3 u odnosu FBiH : RS.

Zajedničke komisije formirane su radi rješavanja određenog broja specifičnih pitanja kojima se PSBiH bavila. Njihova uspostava započela je posljednjom uspješnom reformom u našoj zemlji - reformom odbrane, kada smo tri vojske, koje su tokom devedesetih godina prošlog vijeka međusobno ratovala, ujedinili u jedinstvene Oružane snage BiH. Od tada pa do danas u PSBiH uspostavljena su sljedeća redovna zajednička radna tijela:

- *Zajednička komisija za odbranu i sigurnost BiH,*
- *Zajednička komisija za nadzor nad radom Obavještajno - sigurnosne agencije BiH,*
- *Zajednička komisija za evropske integracije,*
- *Zajednička komisija za administrativne poslove,*
- *Zajednička komisija za ekonomske reforme i razvoj i*
- *Zajednička komisija za ljudska prava.*

Da bismo shvatili o kojim pitanjima raspravljaju ove komisije, najbolje će pokazati primjeri iz prakse. Ukoliko npr. u parlamentarnu proceduru bude dostavljen Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o službi u Oružanim snagama BiH, Kolegij Predstavničkog doma i Kolegij Doma naroda PSBiH kao nadležno radno tijelo za razmatranje ovog zakonskog teksta odredit će Zajedničku komisiju za odbranu i sigurnost BiH.

S druge strane, ukoliko je neophodna rasprava o određenim pitanjima koja se tiču prava i privilegija poslanika i delegata oba doma PSBiH, onda će o tim pitanjima raspravljati Zajednička komisija za administrativne poslove.

A ukoliko se pak raspravlja o stanju nacionalnih manjina u BiH, prvo radno tijelo koje će po tom pitanju obaviti raspravu i domovima PSBiH dostaviti svoje mišljenje je Zajednička komisija za ljudska prava.

Ono što čini specifičnost u radu zajedničkih komisija, za razliku od komisija Predstavničkog doma i komisija Doma naroda, jesu kvorum za rad, kao i način na koji se donose odluke na ovim tijelima.

Kada je u pitanju *kvorum za rad*, da bi se održala sjednica neke od zajedničkih komisija najprije je neophodno da je natpolovična većina članova prisutna na sjednici komisije. To znači da od njih 12 moramo u startu imati najmanje sedam prisutnih članova. Od ovog broja najmanje po trojica moraju biti članovi svakog od domova. Ukoliko oba ova zahtjeva kumulativno nisu ispunjena, ne postoje uslovi za održavanje sjednice bilo koje od navedenih zajedničkih komisija.

Ako vam se bilo šta od do sada navedenog učinilo komplikovano, grdno ste se prevarili. To je bilo tek zagrijavanje, jer sada ide objašnjenje kako se *donose odluke* u zajedničkim komisijama.

Dakle, da bi neka zajednička komisija donijela odluku, za nju najprije mora glasati većina članova tog radnog tijela koji su prisutni i koji glasaju, uz uslov da ta većina u sebi sadrži i najmanje 1/3 glasova za predstavnika svakog od domova u ovoj komisiji, kao i najmanje po jedan glas za iz reda svakog od konstitutivnih naroda...

Jeste li skontali?
Idemo ponovo.

Znači, da bi zajednička komisija donijela neku odluku, moraju kumulativno biti ispunjena tri uslova:

- *postojati natpolovična (prosta) većina glasova „za“ od onih članova koji su prisutni i koji glasaju* - to znači da ako sjednici npr. prisustvuje 11 članova, njih najmanje šest u startu mora podržati tu odluku. Zatim,

- *ta prosta većina uključivati najmanje 1/3 glasova "za" članova komisije iz svakog od domova PSBiH - što će reći ako je od ovih navedenih 11 članova njih šest iz Predstavničkog doma, a pet iz Doma naroda PSBiH, neophodno je i da u okviru ove proste većine za tu neku odluku glasaju najmanje po dva člana iz svakog od domova. I na kraju, ako ste mislili da je sa matematikom gotovo, naravno da ste se prevarili, jer je neophodno ispuniti i treći uslov koji podrazumijeva*
- *da za tu odluku glasa najmanje po jedan predstavnik iz reda svakog od konstitutivnih naroda. E, ovo je već „ozbiljna“ stavka koja najčešće obara stvari na sjednicama zajedničkih komisija. Lako je obezbijediti natpolovičnu većinu. Lako je u toj većini naći i ta neka dva glasa iz svakog od domova. Ali kada morate obezbijediti barem jedan glas iz reda svakog od konstitutivnih naroda, e to je već zaista teško i na ovom pitanju često dolazi do "svenarodnog jedinstva", ma o kojoj etničkoj skupini da se radi.*

Navedeni sistem donošenja odluka odnosi se na sva zajednička radna tijela čija se mišljenja dalje upućuju na dodatnu potvrdu domovima PSBiH. Izuzetak od ovog principa predstavlja Zajednička komisija za administrativne poslove PSBiH, čije odluke su konačne i koje ne zahtijevaju ponovnu potvrdu na sjednicama domova PSBiH. S tim u vezi, ova zajednička komisija odluke donosi po istom principu kao što se vrši glasanje na sjednicama domova PSBiH, i tu je matematika nešto drugačija.

Ali kao što smo ranije rekli - o tome nešto kasnije.

Nezavisna tijela PSBiH

Uspostava drugih parlamentarnih tijela, ili kako ih danas najčešće nazivamo - *nezavisnih tijela PSBiH*, a kojih ćemo se samo ovlaš dotaći, započela je tzv. "*reformom policije*" u BiH, koja je sprovedena 2008. Tada je određenim setom zakonskih rješenja uspostavljen jedan broj nezavisnih tijela koja su imala zadatak da prate proces implementacije ove reforme. S tim u vezi, u okviru PSBiH uspostavljeni su *Nezavisni odbor kao nezavisno tijelo policijske strukture BiH* i *Odbor za žalbe građana na rad policijskih službenika u policijskim tijelima BiH*. Za razliku od svih navedenih komisija, ova dva tijela sastavljena su od ljudi iz struke, koji dolaze izvan PSBiH. Tako npr. ova dva odbora čine stručnjaci iz oblasti prava i sigurnosti, kao i imenovani zvaničnici i državni službenici koji rade na poslovima vezanim za pitanja policijske strukture u BiH. Nezavisni odbor nadležan je za provođenje konkursne procedure i predlaganje kandidata za rukovodioce policijskih tijela BiH, kao i za praćenje zakonitosti rada ovih lica.

S druge strane, kao građani BiH sigurno ćete dosta češće imati priliku da komunicirate sa Odborom za žalbe građana BiH, koji se bavi kontrolom zakonitosti rada policijskih službenika BiH. Tako npr., ukoliko na nekom našem graničnom prijelazu doživite neprijatnost u komunikaciji s pripadnikom Granične policije BiH i ukoliko smatrate da ovo lice tom prilikom nije postupalo u skladu sa *slovom zakona*, vaše pravo je da na adresu ovog odbora pošaljete predstavku u kojoj ćete navesti ime i prezime tog policijskog službenika, mjesto i vrijeme nemilog događaja, koji kratko i opišete. Ovaj odbor će iza toga ispitati sve okolnosti navedene u vašoj predstavi te zauzeti svoj konačan stav po njoj u vezi sa eventualnim sankcioniranjem tog policijskog službenika.

Ipak, ukoliko pretpostavimo da se nećete baviti pitanjima iz domena rada policijskih agencija u BiH, možemo zaključiti da ste informaciju o ovim odborima samo primili na znanje i da vam ona, sasvim izvjesno, neće biti od neke pretjerane koristi.

Osim ova dva odbora, prema mom skromnom mišljenju, jedno od možda najvažnijih nezavisnih tijela uspostavljenih u PSBiH u posljednjih 10 godina je **Parlamentarni vojni povjerenik BiH**. Ovo tijelo je uspostavljeno s ciljem zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda pripadnika Oružanih snaga BiH. S obzirom da vojska (za razliku od policije) nema mogućnost sindikalnog organiziranja, u PSBiH uspostavljen je model koji već 50 godina uspješno funkcionira u Njemačkom *Bundestagu*. Donošenjem zakona o Parlamentarnom vojnom povjereniku BiH je prilagodila ovaj model svom sistemu demokratske kontrole, kao i sistemu po kojem funkcioniraju institucije odbrane u našoj zemlji. Iako ne vjerujem da će vas projekti na kojima radite voditi i na pitanja koja se dotiču pripadnika Oružanih snaga BiH, dobro je znati da, ukoliko slučajno zaluta jedan takav koji se bavi pitanjem zaštite ljudskih prava ove kategorije lica, u PSBiH postoji čovjek koji vam može biti od velike koristi.

Osim ova tri, postoji još toliko nezavisnih tijela. Prvi se zove (pazite sad punog imena) **Nezavisna komisija za praćenje uslova boravka u zavodima, postupanje i poštivanje ljudskih prava lica nad kojima se izvršavaju krivične sankcije i druge mjere koje je izrekao u krivičnom postupku Sud Bosne i Hercegovine, strani sudovi za djela predviđena krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine ili međunarodnim ugovorom čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina ili drugi sud u skladu sa zakonom Bosne i Hercegovine**.

Moram reći da vam zaista neću govoriti nadležnosti ovog nezavisnog tijela PSBiH, a ukoliko ste zainteresirani za poslove iz domena njene nadležnosti, onda vas molim da najprije još jedanput pažljivo pročitate naziv ovog tijela i odgovor će vam se, siguran sam, u najvećem dijelu sam dati. Ako vas to, pak, ne zadovolji, onda vam sugerišem da sve dalje o ovom tijelu nađete na izvanredno uređenoj web stranici PSBiH.

I na kraju - dva tijela s kojima ćete vjerujem sigurno saradivati, a naročito oni koji se bave pitanjima antikorupcije u BiH. To su Komisija za izbor i praćenje rada Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe

protiv korupcije (ovu Agenciju mnogi nazivaju po njenoj skraćenici - APIK) i Ogranak Globalne organizacije parlamentaraca za borbu protiv korupcije (GOPAC) u PSBiH.

Prvo tijelo predstavlja jedinu mješovitu komisiju u PSBiH. Čini je devet članova: tri poslanika iz Predstavničkog doma, tri delegata iz Doma naroda, te tri osobe koje nisu članovi PSBiH, od čega su dva člana iz akademske zajednice, a jedan član je predstavnik nevladinog sektora u ovoj komisiji. Kada je u pitanju rukovodstvo ove komisije, njega čini jedan član Predstavničkog doma, jedan član iz Doma naroda i jedan vanjski suradnik. Za sve vas, predstavnike nevladinih organizacija, važno je naglasiti da se trenutno na poziciji drugog zamjenika predsjedavajuće ove komisije nalazi osoba iz NVO sektora.

Mandat šest članova ove komisije koji dolaze iz PSBiH traje koliko i saziv PSBiH u kojem su izabrani, dok mandat tri njena vanjska člana traje četiri godine od dana njihovog imenovanja u ovo radno tijelo. Budući da se ova komisija neposredno bavi izborom rukovodstva APIK-a, te prati njen rad, za sve vas koji svoje projekte kanališete na temu borbe protiv korupcije i radite zajedno s ovom agencijom, parlamentarna komisija koja nadzire njen rad nameće se kao sasvim logičan partner u njihovoj realizaciji.

Poštansku i e-mail adresu, kao i kontakt telefone (pogađate) možete pronaći na internet stranici PSBiH.

Drugo tijelo na našem političkom nebu egzistira tek nešto više od jedne godine. Kao želja da postanemo jedna od 60 zemalja svijeta koje su institucionalizirale svoju neupitnu podršku predstavnika zakonodavne vlasti u borbi protiv korupcije, koncem 2016. u PSBiH oformljen bosanskohercegovački Ogranak GOPAC-a. U sastav ovog ogranka ušli su poslanici i delegati PSBiH iz svih političkih opcija, bilo da pripadaju poziciji ili opoziciji.

Da vam ne bih previše prostora u ovom priručniku uzimao nabrajajući

imena lica koja se nalaze u okviru sastava ovog ogranka, jer ih možete naći na internet stranici PSBiH, cijelim da je najvažnije da vam navedem da jedan od četiri temeljna cilja ovog ogranka GOPAC-a predstavlja i komunikaciju sa građanima i podizanje svjesnosti o značaju suzbijanja korupcije u BiH. S tim u vezi, kao jedna od mjera za realizaciju ovog cilja navodi se i saradnja sa organizacijama civilnog društva, akademskom zajednicom i medijima. Kako se u ovoj mjeri precizno navodi, "djelovanje Ogranka GOPAC-a u PSBiH podrazumijeva i širu društvenu aktivnost i uspostavljanje saradnje s organizacijama civilnog društva, s ciljem osiguranja visokih standarda integriteta i zaštite javnog interesa u vršenju javnih funkcija i društvenom komuniciranju. U vezi s tim, Ogranak GOPAC-a u PSBiH razmotrit će i mogućnost neposredne saradnje i potencijalne savjetodavne funkcije organizacija civilnog društva koje se direktno bave pitanjima borbe protiv korupcije, a koje bi svojim iskustvom mogle pružiti podršku u radu Ogranka GOPAC-a u PSBiH. Ogranak GOPAC-a u PSBiH inicirat će održavanje konsultativnih sastanaka s predstavnicima civilnog društva, akademske zajednice i medija, na kojima bi se razmotrile mogućnosti zajedničke saradnje i djelovanja u borbi protiv korupcije, te ih pozvati da upoznaju članove ovog ogranka s rezultatima svojih istraživanja, analiza i izvještaja koji se odnose na projekte borbe protiv korupcije..."

Dakle, ukoliko se neko do vas projektno bavi korupcijom, ili tačnije - antikorupcijom, ovaj ogranak vam nudi velike mogućnosti za saradnju, s obzirom da je i sama tematika borbe protiv korupcije vrlo širok pojam koji se može naslanjati gotovo na bilo šta...

Ad hoc komisije

Pošto sam vam rekao da ću se nezavisnih tijela samo ovlaš dotaći, pa sam se raspisao baš kao da su najvažnija u Parlamentu, dajem vam časnu (pionirsku) riječ da ću Ad hoc komisije predstaviti samo pro forme, u tri rečenice.

Prva rečenica - Ad hoc komisije su radna tijela koja osnivaju domovi PSBiH svojim zaključcima radi rješavanja nekog pitanja u određenom vremenskom intervalu.

Druga rečenica - Ad hoc komisije čine poslanici / delegati jednog ili oba doma PSBiH.

Treća rečenica - nalazi do kojih dođu ad hoc komisije u vidu njihovih izvještaja usvajaju se na plenarnim sjednicama domova PSBiH koji su ih oformili.

Tačka.

Idemo na zakonodavni postupak.

Ko sve može biti predlagač zakona

Prema važećim odredbama poslovnika oba doma PSBiH, ovlašteni predlagači zakona mogu biti:

- poslanici Predstavničkog doma PSBiH,
- delegati Doma naroda PSBiH,
- komisije Predstavničkog doma PSBiH,
- komisije Doma naroda PSBiH,
- zajedničke komisije oba doma PSBiH,
- Predsjedništvo BiH i
- Vijeće ministara BiH.

Prema ovoj listi možete zaključiti da u PSBiH ovlašteni predlagači zakona ne mogu biti građani BiH, čak ni u slučaju da za svoj prijedlog

prikupe nekoliko stotina ili hiljada potpisa kroz peticije koje bi sproveli s tim u vezi. Dakle, ako ste obrazovani, pametni i mladi, džaba vam je što ste ambiciozni i lijepi, jer ne možete biti neposredni predlagač zakona pred nekim od domova PSBiH, s obzirom da vam naš legislativni sistem to nije omogućio.

Ali zato, ukoliko ste obrazovani, pametni, mladi (ne ulazeći dalje u raspravu o tome šta ova riječ zaista znači) i ambiciozni (ljepota nije bitna), onda sve što trebate uraditi jeste da zakucate na vrata nekom od 57 članova jednog od domova PSBiH i da ga/je zamolite da u vaše ime bude predlagač tog zakonskog rješenja...

Ali i o tome nešto kasnije, jer da bismo im zakucali na vrata prvo moramo da naučimo kako uopće izgleda zakonodavna procedura.

Zakonodavni postupak u nekoliko rečenica

Na ovoj slici vidite kako izgleda jedna pojednostavljena shema zakonodavnog postupka u PSBiH. Dakle, u 90 % slučajeva "donji dom" je taj koji prvi razmatra određeni prijedlog zakona čiji se tekst uputi u parlamentarnu proceduru.

Ukoliko Predstavnički dom usvoji prijedlog zakona, sa ili bez amandmana (što je u ovom pojednostavljenom prikazu potpuno irelevantno), taj tekst dostavlja na usvajanje "gornjem domu". Da bi zakon bio u potpunosti usvojen, Dom naroda PSBiH ga treba usvojiti u istovjetnom tekstu kao i Predstavnički dom. Ako ga usvoji, on se upućuje na objavu u "Službeni glasnik BiH", nakon čega postaje pravosnažan.

Ukoliko ga Dom naroda, pak, usvoji u nešto drugačijem tekstu od Predstavničkog doma, onda će oba doma formirati zajedničku komisiju za usaglašavanje teksta tog prijedloga zakona. U sastav te komisije ulaze tri poslanika iz jednog i tri delegata iz drugog doma. Njen osnovni zadatak je da se poslanici i delegati dogovore koju verziju zakona će u konačnici prihvatiti - onu koju je usvojio Predstavnički dom ili, pak, onu od Doma naroda PSBiH.

Ukoliko se šestorka oko tog pitanja dogovori (a u velikoj većini slučajeva se i dogovori), onda oba doma nakon toga na svojim sjednicama verifikuju usaglašeni tekst Prijedloga zakona, čijim se potvrđivanjem taj zakon smatra usvojenim.

Ukoliko se, pak, poslanici i delegati ne dogovore ili domovi ne podrže izvještaj komisije za usaglašavanje, prijedlog zakona se smatra odbijenim.

Vrste zakonodavnih postupaka i razlika između tzv. čitanja

Sigurno ste često preko sredstava javnog informisanja mogli vidjeti ili čuti da će se neki zakon na nekom od parlamenata (kojih, barem kada je BiH u pitanju, ne manjka) razmatrati npr. prema hitnoj ili skraćenoj proceduri. Ovdje ćemo navesti tri osnovne vrste takvih procedura koje su definirane poslovnica o radu oba doma PSBiH, a to su *redovna, skraćena i hitna procedura*.

- **Redovni zakonodavni postupak** - podrazumijeva da jedan zakonski prijedlog treba proći kroz dvije faze, odnosno kako se u parlamentima kaže - kroz dva čitanja...

Šta je sad pa čitanje?

- *Prva faza ili prvo čitanje* nekog zakonskog prijedloga podrazumijeva raspravu o njegovim principima. Dakle, članovi nadležne komisije, a zatim i poslanici / delegati na svojim plenarnim sjednicama bi u ovoj fazi trebali ulaziti u diskusiju koja se odnosi samo na načela tog zakona, ne raspravljajući pri tome o njegovim pojedinim suštinskim rješenjima. Dakle, parlamentarci glasajući o nekom prijedlogu zakona u prvoj fazi ili u prvom čitanju daju svoju podršku samo njegovim principima. Usvajanje načela nikako ne znači da je taj zakon usvojen, jer je put do njegovog usvajanja još veoma dug (druga faza u jednom domu, pa ponovo prva i druga faza u drugom domu).

Ukoliko poslanici ili delegati usvoje zakon u prvom čitanju onda, sasvim logično, ide

- *Druga faza ili drugo čitanje*. Ova faza podrazumijeva to da parlamentarci tokom njenog trajanja određeno zakonsko rješenje mogu mijenjati amandmanima. Amandmani se najprije razmatraju na sjednicama nadležne komisije, a usvojene amandmane komisija zajedno sa svojim izvještajem dostavlja domu (ili domovima, ukoliko je nadležna bila zajednička komisija).

Poslanici / delegati čiji amandmani nisu usvojeni na sjednici komisije imaju ih pravo obnoviti i na sjednici doma, kako bi još jedanput pokušali da se oni u konačnici usvoje.

Rokovi za obje faze, koje podrazumijevaju tačan slijed koraka od ulaska nekog prijedloga zakona u proceduru pa do njegovog konačnog razmatranja na plenarnim sjednicama, precizno su definirani poslovnica o radu domova.

- **Skraćeni zakonodavni postupak** - podrazumijeva iste korake kao i redovna procedura (dva čitanja, rasprava o principima i amandmanima, itd.), a osnovna razlika od prethodnog postupka je ta što se svi rokovi koji važe za redovni zakonodavni postupak u skraćenoj proceduri skraćuju na pola. Tako npr. ako u redovnom zakonodavnom postupku amandmanska faza traje 10 dana, ukoliko bude odlučeno da se neki zakonski prijedlog razmatra po skraćenom postupku parlamentarci će imati svega pet dana za dostavljanje amandmana na njegov tekst nakon njegovog usvajanja u prvom čitanju na sjednici doma.
- **Hitni zakonodavni postupak** - podrazumijeva sistem "take it or leave it". Naime, ukoliko dom usvoji inicijativu da se određeni zakonski prijedlog razmatra po hitnom zakonodavnom postupku, onda će na istoj sjednici obaviti jedinstvenu raspravu i o njegovim principima i o njegovoj suštini. Na ovoj sjednici poslanici mogu podnositi amandmane na predloženi zakon, samo ukoliko se njima otklanjaju neke normativno - tehničke i štamparske greške u tom zakonskom prijedlogu.

Ukoliko dom, pak, ne prihvati inicijativu da Prijedlog zakona razmatra po hitnoj proceduri, onda će se izjasniti da li će se taj zakonski prijedlog razmatrati po skraćenom zakonodavnom postupku.

Ukoliko prihvati, onda se omogućava izmjena članova tog prijedloga zakona amandmanima, a svi rokovi koji vrijede za osnovni zakonodavni postupak skraćuju se na pola.

Na poslijetku, ukoliko dom ne prihvati ni da se razmatra po skraćenom postupku, prijedlog zakona bit će razmatran po osnovnom zakonodavnom postupku, u skladu sa rokovima navedenim u poslovnica o radu.

Kako predložiti zakon ili izmjene i dopune zakona

Da biste iznijeli neki novi zakonski prijedlog na državnom nivou, ili pak izmjene i dopune postojećeg zakonskog rješenja, morate ispuniti nekoliko vrlo bitnih elemenata koje su predvidjela **Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH**. Ovu brošuru možete pronaći na jednostavan način tako što ukucate njeno ime na *google* pretraživač i ma na koju od prvih pet-šest opcija da kliknete otići ćete na pravu adresu.

Sačinjavanje novog prijedloga zakona je prilično izazovan proces i za sve ljude koji ne dolaze iz svijeta pravnika predstavlja priličnu noćnu moru, budući da je to ozbiljna matematika stvari koje se moraju poklopiti da bi jedan zakonski prijedlog u konačnici ugledao svjetlo dana i uopće ušao u parlamentarnu proceduru.

Osim pojedinih članova kojima se definiira njegov sadržaj, svaki prijedlog zakona mora imati i prateće obrazloženje, koje sadrži (pazite sad):

- ustavni osnov za usvajanje zakona,
- razloge za donošenje zakona,
- principe na kojima je zasnovan prijedlog zakona,
- objašnjenje pojedinih zakonskih rješenja i
- procjenu finansijskih sredstava neophodnih za provođenje zakona.

S obzirom da je malo ko od nas radio izradu ovakvih zakonskih rješenja i da će, pokušavajući napraviti jedno takvo, sigurno načiniti nekoliko grešaka u koracima (ovdje se unaprijed izvinjavam svima onima koji mogu odgovoriti ovom zadatku, a prvenstveno pravnicima), ono što je najbolje da uradite jeste da najprije pronađete poslanika ili delegata koji će prihvatiti vaše sugestije i založiti se da u ime vas podnese određeno zakonsko rješenje. Taj zastupnik će zatim vaš prijedlog proslijediti svojim pravnicima i saradnicima koji se bave zakonodavstvom, bilo da oni sjede u bazama političkih partija iz kojih dolaze ili da su u pitanju državni službenici u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Kontakt telefoni (oni fiksni, u uredima, naravno) i e-mailovi svih poslanika i delegata dostupni su vam na web stranici PSBiH.

Kada zakažete sastanak sa svojim zastupnikom i kada mu prezentirate vaš prijedlog zakona, budite spremni da u narednom periodu budete na dispoziciji njemu/njoj ili nekome od njihovih saradnika koji će raditi na izradi tog prijedloga zakona kako bi se on doveo do kraja u formu prijedloga koji će biti upućen u parlamentarnu proceduru.

Čak i kada takav prijedlog zakona bude upućen u proceduru, svoje mišljenje o njegovoj usklađenosti sa pravno obavezujućim normama EU po njemu morat će dati i Direkcija za evropske integracije BiH...

Ukoliko vam se predlaganje novog zakonskog rješenja čini iznimno komplikovanim, dobro je znati da ćete imati nešto manju glavobolju ukoliko budete radili izmjenu i/ili dopunu nekog već postojećeg zakonskog prijedloga. Prije svega ne morate „izmišljati toplu vodu“ i uvoditi nešto što još ne postoji u našem društveno – političkom sistemu, već, jednostavnije, dati svoj prijedlog kako postojeće zakonsko rješenje izmijeniti i dopuniti, te tako ga napraviti boljim, svrsishodnijim i prihvatljivijim za građane BiH. Najbolji primjer dobre saradnje nevladinog sektora i poslanika PSBiH sigurno predstavlja nedavna inicijativa koalicije nevladinih organizacija „Pod lupom“, koja je za cilj imala predlaganje konkretnih rješenja izmjena izbornog zakonodavstva BiH.

Dokument koji je koalicija „Pod lupom“ sačinila predstavljala je rezultat monitoringa izbornih procesa u BiH od strane predstavnika nevladinog sektora koji su uključeni u rad ove koalicije, a koji su rezultirali preciznim prijedlozima korekcija postojećeg Izbornog zakona BiH. Najvažnije izmjene koje su predstavnici nevladinog sektora predložili odnose se na uvođenje funkcije nezavisnog predsjednika biračkog odbora, kao i javne objave imena svih članova biračkih odbora, te podatka u ime kojeg političkog subjekta su imenovani u birački odbor, a sve s ciljem borbe protiv trgovine mjestima u biračkim odborima. Osim ovoga, predložene izmjene i dopune Izbornog zakona predvidjele su i mogućnost uvođenja novih tehnologija u izbornom procesu, a predstavnici Koalicije „Pod lupom“ obavili su razgovore sa predstavnicima klubova poslanika i delegata u oba doma PSBiH tokom kojih su dobili podršku za preporuke koje su predložili.

Nakon što su predstavnici ove koalicije uputili svoj prijedlog izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH svim poslanicima i delegatima oba doma PSBiH, cjelokupan tekst ovakvog prijedloga nevladinog sektora u parlamentarnu proceduru je u svojstvu formalnog predlagača dostavio Klub poslanika Nezavisni blok, s prijedlogom da se ovaj zakonski tekst razmatra u redovnom zakonodavnom postupku... (vidite kako je dobro znati šta je *redovni zakonodavni postupak*).

Nakon što su poslanici Nezavisnog bloka dostavili u proceduru ovaj zakonski prijedlog, osim nadležne Ustavnopravne komisije svoje mišljenje po njemu dali su i Direkcija za evropske integracije (o njihovoj usklađenosti sa pravnom stečevinom EU, odnosno *acquis-em*), a nakon usvojenog zaključka Predstavničkog doma PSBiH i Centralna izborna komisija BiH.

Navedeni primjer predstavlja najkonkretniji primjer saradnje nevladinog sektora i članova PSBiH na implementaciji jednog zakonskog rješenja.

U narednom dijelu ću vam prezentirati nešto jednostavnije - amandmansko djelovanje na tekst nekog zakonskog prijedloga.

Kako amandmanski djelovati

Budući da je izrada teksta nekog prijedloga zakona prilično veliki zalogaj koji podrazumijeva ispunjavanje velikog broja neophodnih stavki o kojima smo govorili u prethodnom dijelu, izrada amandmana na već predloženo zakonsko rješenje je znatno komotnija stvar, koja podrazumijeva i mnogo manje muke od izrade novog ili izmjena i dopuna prijedloga zakona.

Kada želite amandmanski djelovati na neki zakonski prijedlog, najvažnija stvar koju morate imati na umu je da **smijete korigovati one i samo one članove koji su predmet tog zakonskog prijedloga**. Da pokušamo biti slikoviti:

Uzmimo npr. da se u parlamentarnoj proceduri nalazi Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama. Predlagač tog zakonskog rješenja predložio je da se u postojećem Zakonu o akcizama izmijene članovi 1., 3., 5. i 7. Kada vi budete sačinjavali amandmane, vi se imate pravo referirati **samo** na rješenja koja se predloženim izmjenama odnose na članove 1., 3., 5. i 7, odnosno **nikako** ne smijete podnositi amandmane na članove 2., 4., 6. i 8. Zakona, budući da ti članovi uopće nisu predmet predloženih izmjena i dopuna.

Amandmani na neki prijedlog zakona podnose se u roku od 10 dana od usvajanja tog zakonskog prijedloga u prvom čitanju na sjednici doma, odnosno od usvajanja njegovih principa, ukoliko se prijedlog zakona razmatra po osnovnom zakonodavnom postupku, odnosno pet dana ako se on razmatra po skraćenom postupku. (A kako je lijepo znati i šta je prvo, a šta drugo čitanje.)

Usvajanjem nekog zakona u prvom čitanju kažemo da počinje amandmanska faza, koja ujedno pretpostavlja i drugu komisijsku fazu.

Amandmani se najprije podnose nadležnoj komisiji.

Ipak, kao i kod predlaganja zakona, građani BiH ne mogu biti formalni predlagači amandmana, pa tako da bi neka vaša ideja ugledala svjetlo dana najbolje je da stupite u kontakt s nekim od poslanika ili delegata (jednim ili više njih) ko bi u vaše ime mogao predložiti takav amandman na sjednici nadležne komisije. To ne mora nužno biti osoba koja je u isto vrijeme i član te komisije (iako bi to bilo najbolje, zato što bi u tom slučaju taj poslanik / delegat svakako prisustvovao sjednici te komisije), već može biti bilo koji član PSBiH.

Poslanici i delegati su ljudi koji imaju dugogodišnju praksu izrade amandmana na različite zakonske prijedloge, tako da u situacijama u kojima želite izmijeniti neko od zakonskih rješenja koja se nalaze u parlamentarnoj proceduri, najvažnije je da ne promašite navedeni tajming i da za vrijeme trajanja amandmanske faze tražite svojih *pet minuta* za razgovor sa poslanikom / delegatom za kojeg cijenite da bi uvažio vaše sugestije i formalno bio predlagač nekog amandmana u vaše ime.

Pošto u 90 % slučajeva zakonska rješenja po *defaultu* prvo razmatra Predstavnički dom, pa tek onda iza njega Dom naroda PSBiH, idealno bi bilo da na sporni zakon reagujete još dok se on nalazi u proceduru u prvom domu. Istina, ukoliko slučajno zakasnite imate pravo na "*popravni*" na način da možete reagovati kada potvrda ovog zakonskog teksta dođe na drugi dom. Amandmanska faza i tada počinje nakon njegovog usvajanja u prvom čitanju pred tim domom, a traje 10 (ukoliko se razmatra u redovnoj zakonodavnoj proceduri), odnosno pet dana (ukoliko se razmatra po skraćenom zakonodavnom postupku).

Iako će sutra velika većina ljudi sa strane smatrati da će amandman koji je na vašu inicijativu usvojen predstavljati samo neku sitnu korekciju zakona, ubijeden sam da će vaš osjećaj biti kao da ste tom izmjenom spasili cijeli sistem i učinili državu boljom (što u konačnici i jeste cilj ovakvog djelovanja).

S obzirom da ništa ne može bolje opisati amandmansko djelovanje kao primjer iz prakse, navešću vam jedno svoje iskustvo po ovom pitanju. Iako tada, kao ni danas, nisam bio *decision maker* u formi skupštinskog poslanika, kao sekretaru poslaničkog kluba obratili su mi se ljudi iz organizacije koja se bavi farmaceutskom djelatnošću u BiH, a koja je željela dati primjedbe na tadašnji Prijedlog zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima BiH. Ja, koji sam tada po zvanju bio diplomirani kriminalist, zaista nisam imao pojma o tematici koja je predmet ovog zakonskog teksta. Najmanje što sam tada mogao uraditi jeste da primim te dobre ljude i da saslušam njihove prijedloge koji su išli u smjeru određenog broja ispravki predloženog zakona.

Kako ne bih dalje trošio njihovo vrijeme, zamolio sam ih da mi u formi obrazloženja dostave svoje sugestije na pojedine članove tog prijedloga zakona, a da ću ja nakon toga zajedno s kolegama te sugestije pretvoriti u amandmane, te im dao svoju riječ da ću pokušati obezbijediti nekoga od skupštinskih poslanika koji će u njihovo ime biti formalni predlagač takvih amandmana.

Oni su održali svoju riječ, pa sam i ja morao svoju, što je rezultiralo time da je jedan od poslanika iz PSBiH potpisao ove amandmane i dostavio ih u parlamentarnu proceduru. Ipak, kako se taj poslanik nije pojavio na sjednici nadležne komisije, nije mi ostalo ništa drugo nego da prilikom razmatranja ovih amandmana na sjednici tog radnog tijela obrazlažem stavove navedene u njima s ciljem korekcije Prijedloga zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima, što je, je li, vrlo blisko mom pozivu.

Iako ta komisija, a kasnije i dom, nisu usvojili svih sedam amandmana koje smo tada zajedničkim snagama napravili, predstavnici te farmaceutske organizacije bili su više nego zadovoljni ostvarenim natpolovičnim učinkom i činjenicom da su usvojeni oni najvažniji amandmani za koje su ocijenili da, ukoliko ne prođu, ni sam Zakon ne bi trebao zaživjeti.

Ovo je, dakle, jedan od primjera kako u komunikaciji s klubom poslanika bilo koje političke partije u PSBiH možete ostvariti komunikaciju i razgovarati o nečemu što imate ambiciju uraditi. Vrlo često poslanike iz PSBiH nećete naći na broju telefona koji je napisan na internet stranici PSBiH, ali će se u najvećem broju slučajeva na taj broj javiti sekretar tog kluba poslanika, kojeg također možete zamoliti za vrijeme za sastanak, ukoliko ne budete u mogućnosti da razgovarate neposredno s nekim od poslanika.

Njihova obaveza je da najvažnije elemente s tog sastanka prenesu dalje svojim nadređenima, a vaša je da nakon toga, s ciljem implementacije zacrtane ideje, za dalju komunikaciju s tim u vezi budete dostupni putem vaše e-mail adrese ili broja telefona.

Javna rasprava

Vrlo bitan mehanizam koji nevladine organizacije mogu koristiti u svom djelovanju s ciljem konkretnijih izmjena nekih zakonskih propisa jesu javne rasprave. Iako Parlament ne poseže često za ovim alatom, predstavnici nevladinog sektora trebaju znati za postojanje ovog bitnog instituta, kao i mogućnost da komisije i domovi PSBiH imaju mogućnost da na svojim sjednicama donesu zaključke s ciljem organizacije ovakvih skupova.

Kako navode poslovnici o radu domova PSBiH, javne rasprave se sprovode prije stupanja u postupak razmatranja nekog zakonskog prijedloga u drugoj komisijskoj fazi. Javnu raspravu organizovat će komisija nadležna za razmatranje tog prijedloga zakona ili komisija koju svojim zaključkom odredi dom. Komisija na javnu raspravu poziva zainteresovane organizacije, institucije i pojedince, a mjesto i vrijeme njenog održavanja, te najvažniji dokumenti koji će biti razmatrani na njoj, bit će objavljeni i na internet stranici PSBiH.

Ukoliko želite uzeti učešće na javnoj raspravi, jednostavno treba da se odazovete pozivu koji ste kao organizacija dobili od strane organizatora, pri tome uredno popunivši formular za prijavu na tom skupu. Ukoliko, pak, niste imali sreće da budete među organizacijama koje je organizator pozvao, ne ostaje vam ništa drugo nego da se samoinicijativno prijavite za učešće na javnoj raspravi putem kontakt adrese, e-maila ili broja telefona koji se nalazi na internet stranici, u dijelu koji se odnosi na javne rasprave. Budući da su javne rasprave skupovi otvorenog tipa koji su namijenjeni za sve građane i organizacije, ne trebate imati brigu da nećete biti dio ovog skupa, ukoliko ste se prethodno uredno prijavili na ovaj događaj.

Cilj održavanja javne rasprave je da se na njoj čuje glas ljudi koji dolaze izvan PSBiH, odnosno da *decision makeri* poslušaju glas struke i javnosti koja je „na ti“ sa zakonskim rješenjima čije se izmjene predlažu. Da bih vam na najlakši način dočarao kako nevladine organizacije mogu

uticati na jedno zakonsko rješenje, navest ću vam još jedan primjer iz svog iskustva.

Komisija za izbor i praćenje rada APIK je tokom prošlog mandatnog razdoblja odlučila da uđe u neophodne izmjene Zakona o APIK, koji je prilikom donošenja 2009. godine imao određeni broj nelogičnosti i pravnih nejasnoća. Procedura cjelokupne izmjene ovog zakona, od trenutka njegovog predlaganja, pa do konačnog usvajanja na oba doma PSBiH, trajala je ukupno devet mjeseci, jer sve što se moglo „zakomplicirati“ s njim u vezi uistinu se i zakomplicira, tako da je sam zakon na kraju otišao na usaglašavanje zajedničkoj komisiji oba doma PSBiH (to vam je ona posljednja faza, kada dva doma na svojim sjednicama usvoje različita rješenja, pa se do konačnog teksta dolazi usaglašavanjem). Tokom trajanja ovog procesa, Predstavnički dom PSBiH je prilikom usvajanja Prijedloga zakona u prvom čitanju zaključkom dao u zadatak Komisiji za izbor i praćenje rada APIK da po ovom zakonskom prijedlogu sprovede javnu raspravu i o njenim rezultatima upozna nadležnu Ustavnopravnu komisiju i kolegij Predstavničkog doma PSBiH.

U saradnji s APIK-om, Komisija je na javnu raspravu, osim predstavnika ove institucije, pozvala i predstavnike velikog broja nevladinih organizacija koje su uzele aktivno učešće u njenom radu. Članovi ovih organizacija dali su konkretne prijedloge u formi amandmanskih rješenja pojedinih članova ovog prijedloga zakona, te sugestije tokom ove rasprave u obrazloženoj formi dostavili Komisiji za izbor i praćenje rada APIK.

Komisija je potom na narednoj sjednici obavila sveobuhvatnu raspravu o prijedlozima iznesenim tokom javne rasprave i prihvatila određeni broj sugestija predstavnika nevladinog sektora. Izvještaj s ove javne rasprave, zajedno s usvojenim amandmanima i cjelokupnim transkriptom, Komisija za izbor i praćenje rada APIK dostavila je Ustavnoj komisiji Predstavničkog doma i Kolegiju ovog doma. Rezultat cijelog procesa je bilo sačinjavanje sedam amandmana na tekst Prijedloga zakona, koji su primarno bili rezultat aktivnog učešća

predstavnik nevladinog sektora na ovoj javnoj raspravi. Domovi su na koncu usvojili izmjene i dopune Zakona predložene od strane Komisije, uz jedan broj amandmana koje su na njihov tekst dostavili predstavnici NVO sektora u BiH.

Poslanička / delegatska pitanja

Jedan od modela rješavanja određenog broja političkih pitanja u našoj zemlji predstavljaju i tzv. poslanička / delegatska pitanja. Ovaj model poslanici, odnosno delegati u PSBiH koriste kako bi od predstavnika izvršne vlasti na nivou BiH došli do konkretnog odgovora na određeno pitanje u domenu javnih politika, a do kojih nisu uspjeli doći na temelju informacija dostupnih putem sredstava javnog informisanja ili zvaničnih izvještaja resornih institucija.

Poslanička pitanja svakako predstavljaju jedan od modela koji na najbolji način javnosti pokazuje aktivnost određenog poslanika / delegata u PSBiH. Ako uzmete u razmatranje posljednji Izvještaj Centra Civilnih Inicijativa (CCI) o monitoringu rada PSBiH za prvih devet mjeseci 2017. godine, doći ćete do zaključka da je svega pet poslanika u Predstavničkom domu PSBiH imalo dvocifren broj poslaničkih pitanja tokom ovog izvještajnog perioda. Iako ne volim nikome praviti reklame, korektno je spomenuti da su prema ovom izvještaju najaktivniji državni poslanici po broju postavljenih pitanja bili Saša Magazinović (SDP) sa 69 poslaničkih pitanja, zatim Damir Arnaut (SBB) sa 67 pitanja, potom Denis Bećirović (SDP) sa 32 pitanja, te Maja Gasal Vražalica (DF) sa 23, odnosno Senad Šepić (Nezavisni blok) sa 19 poslaničkih pitanja.

Ovih pet poslanika postavilo je čak 2/3 od ukupnog broja svih poslaničkih pitanja postavljenih u ovom periodu. Što će reći da su svi ostali poslanici (njih 37) u 15 održanih sjednica tokom ovog perioda postavili preostalu 1/3 pitanja, ili prosječno gledano manje od jednog poslaničkog pitanja po sjednici. Čak devet poslanika (dakle više od 20%

njih) tokom ovih devet mjeseci nije postavilo niti jedno poslaničko pitanje... Iako je i to neka vrsta reklame, njihova imena vam ne želim navoditi. Ali ukoliko analizirate ovaj izvještaj siguran sam da ćete se iznenaditi nekim imenima koja su neki od vas, ubijeden sam, zaokružili na posljednjim parlamentarnim izborima.

Osim poslaničkih pitanja, CCI u okviru svojih izvještaja vrlo precizno prati i broj podnesenih poslaničkih inicijativa, kao i broj diskusija u kojima su poslanici učestvovali, broj poslaničkih intervencija i replika. Sve to ulazi u ocjenu sveukupne aktivnosti poslanika Predstavničkog doma, za koje nerijetko možete pročitati ili čuti da su ljudi koji za svoj angažman imaju jedne od najvećih primanja u državi. Kada vidite da je ukupni zbir svih ovih stvari kod nekih od njih trocifren, dok sedam njih po kontu svih ovih aktivnosti ima jednoznamenkasti broj (od kojih jedan poslanik pored svog imena ima broj „0“), onda se kao građani zaista moramo zapitati kome smo prije nešto više od tri godine dali povjerenje i, što je još bitnije, kome ćemo ga ponovno dati u oktobru 2018.

Poslanička, odnosno delegatska pitanja mogu biti sjajan model da dođete do odgovora na pitanje na koje ne možete doći redovnim putem. S tim u vezi, najjednostavnije je da stupite u kontakt sa svojim poslanikom / poslanicom / delegatom / delegatkinjom putem njegovog / njenog e-maila koji vam je dostupan na internet stranici PSBiH ili, pak, putem društvenih mreža (siguran sam da aktivnosti većine njih možete pratiti putem jedne ili više društvenih mreža na kojima su aktivni) i da ga / je tim putem zamolite da na narednoj sjednici doma čiji je član/ica postavi pitanje određene sadržine. Naravno, uz to pitanje bi trebala ići i sugestija kome se ono postavlja (institucija ili pojedinac koji se nalazi na čelu te institucije), kao i prateće obrazloženje, koje će vašem zastupniku pomoći da upit sroči u potpunosti i na najbolji način ga prezentira javnosti.

I ovaj dio ćemo zaključiti primjerom iz prakse. Jedan od maločas navedenih poslanika koji su u prethodnoj godini postavili najveći broj pitanja, napravio je pozitivan trend na svom facebook profilu, kojim je

sve svoje prijatelje pozvao da postave poslaničko pitanje ili inicijativu, koju bi on nakon toga proslijedio nadležnim predstavnicima institucija BiH s ciljem dobijanja odgovora i rješavanja tog problema, kao što je to prikazano na slici ispod.

Sasa Magazinovic

3 Jun 2017 at 19:59 · 🌐

...

**POSTAVITE I VI POSLANICKO PITANJE ILI
POKRENITE INICIJATIVU U PARLAMENTU
BOSNE I HERCEGOVINE!!!**

Poslanici u Parlamentu BiH bi trebali biti glasnogovornici onih koji su ih birali. Praktikujem vrlo cesto da postavljam pitanja ili pokrecem inicijative koje mi sugerisu meni znani i neznani ljudi, nevladine organizacije, sportski kolektivi... Mnogo je sugestija i zahvalan sam svima onima koji ih salju i na taj nacin ucestvuju u rjesavanju malih i velikih problema. Naravno, uvijek zadržavam pravo da procjenim opravdanost pitanja i da li je usmjereno na pravu adresu.

Mojim dragim FB prijateljima nudim mogućnost da postave pitanje na adresu bilo kojeg ministra ili institucije ili pokrenu neku inicijativu, poželjno ali ne mora biti na nivou države.

Ovakva inicijativa do sada je već, zaista, rezultirala postavljanjem određenog broja poslaničkih pitanja, a jedan primjer takve komunikacije na relaciji građani – poslanici izgleda ovako:

Sasa Magazinovic

24 Jul 2017 at 13:58 • 🌐

...

Jos jedan problem cije ste aktualiziranje trazili...

Susjedne drzave uzurpiraju nase prirodne resurse, naše vlasti ne reaguju. A mozda i reaguju, ali nece da nas opterecuju viskom informacija. Vidjecemo...

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ
Клуб посланика СДП БиХ

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ПРЕДСТАВНИЧКИ ЗАСТАПНИЧКИ ДОМ
ПРЕДСЈЕДНИЧКА ОФИСИЈА
ПАРЛАМЕНТАРНОГ ДОМА
САРАЈЕВО

Сарајево, 24.7.2017.

ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ
ПАРЛАМЕНТАРНЕ СКУПШТИНЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
n/o predsjedavajućeg, Setfika Džaferovića

U skladu sa članom 166. i 170. Poslovnika Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 79/14, 81/15 i 97/15) postavljam sljedeća

ПОСЛАНИЧКА ПИТАЊА

1. Koliko Bosna i Hercegovina godišnje gubi uzurpacijom prirodnih resursa od strane susjednih država?
2. Da li je na posljednjoj zajedničkoj sjednici Vijeća ministara BiH i Vlade RH problem korištenja akumulacije Buškog jezera ili bilo koji sličan slučaj bio tema i šta je dogovoreno?
3. Na osnovu kojih ugovora susjedne zemlje koriste bosanskohercegovačke prirodne resurse?

Obrazloženje:

Prema dostupnim grubim informacijama godišnja vrijednost električne energije koja pripada BiH, a koju neovlašteno prisvajaju elektroprivrede Srbije i Hrvatske, mjeri se desetinama hiljada gigavata sat. Buško jezero je jedan od primjera, blago rečeno, nedefinisanih odnosa između država u kojima prema najvećim te lokalnih zapadisa korist imaju susjedne države, a ne BiH iako se akumulacija nalazi na našoj teritoriji. I drugi su primjeri eksploatacije prirodnih resursa u BiH na način kako to nije u interesu Bosne i Hercegovine i na šta bi Vijeće ministara moralo reagovati.

Umjesto zaključka

U iskrenom vjerovanju da ste poput pravih studenata pročitali cjelokupnu brošuru, te živeći u uvjerenju da ste barem *trofrtaljno skontali* i njen sadržaj, najprije želim da vam čestitam jer smo, evo, došli do samog njenog kraja.

Iako vjerujem da velika većina vas, osim izgleda one lijepe zgrade na Marijin Dvoru u Sarajevu, zna barem neka od lica koja nas u formi poslanika ili delegata zastupaju pred domovima PSBiH, jednako smatram da dobar dio nije imao priliku neposredno razgovarati s nekim od njih (bez obzira što su svi oni primarno predstavnici građana i naroda u BiH). Uvjeren sam da će vam ova brošura biti od koristi u budućim procesima zagovaranja javnih politika.

Na samom kraju, dozvolite mi da vam dam i nekoliko savjeta koji će vam, siguran sam, biti od koristi.

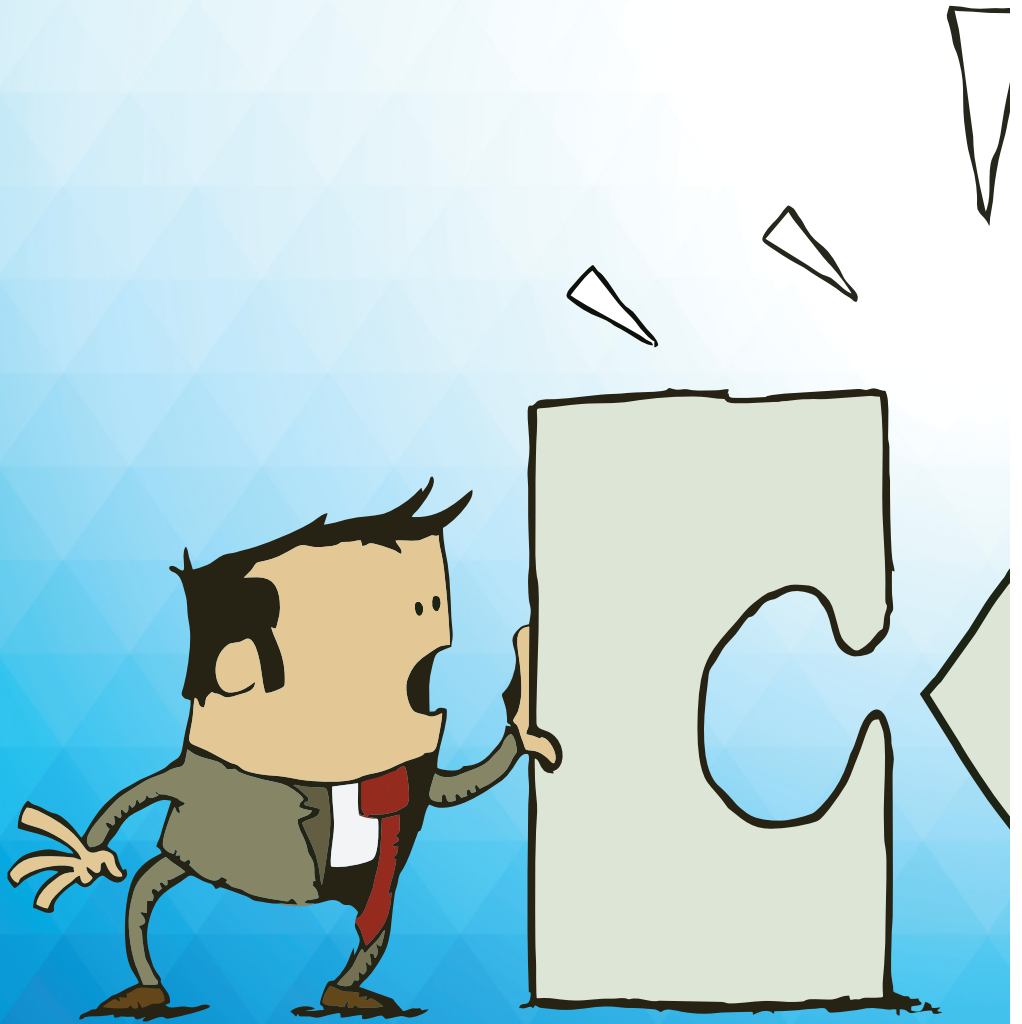
Kada budete zakazivali sastanak s nekim poslanikom i delegatom, bez obzira što ćete vjerovatno (sasvim prirodno) imati veliki respekt prema toj osobi, na taj sastanak morate ići s ubjeđenjem da vi niste ništa manje vrijedni i sposobni od bilo koga drugog, pa tako ni od svog sugovornika. Osim što su to lica koja će se, u najmanju ruku, svake četiri godine truditi da vam to neposredno i pokažu (jer je vaš glas u direktnoj korelaciji s njihovim eventualnim izborom u Parlament), svakog trenutka na sastanku morate imati na umu da je materija o kojoj razgovarate vaš teren i da je sigurno niko bolje ne razumije od vas samih.

S druge strane, morate znati da reizbor parlamentaraca ovisi isključivo od njihovog (ne)angažmana tokom prethodne četiri godine provedene u tom zakonodavnom tijelu. Određena politička stranka može ih počastiti visokim mjestom na listi, ali ukoliko njihov rad nije bio prepoznat od strane javnosti, budite sigurni da mu/joj glasači sasvim opravdano neće dati drugu priliku, pa taman da je u pitanju i sam nosilac liste neke stranke na izborima. Ovo vam govorim kako biste

shvatili da ti ljudi u velikom mjeri zavise upravo od vas, predstavnika nevladinog sektora u BiH, vaših inicijativa, ideja i pogleda na bolje bh. društvo po mjeri svih njenih naroda i građana. Veliki dio njih ima super ideje, koje im pomažu da njihov angažman bude prepoznat od strane onih koji su ih birali, kao i onih na čije glasove tek računaju (a što je još bitnije).

Ipak, budite sigurni da su one najbolje ideje i inicijative s kojima se najčešće upoznate putem sredstava javnog informisanja i društvenih mreža, prvenstveno rezultat njihovog zajedničkog rada s organizacijama i pojedincima na određenom pitanju... Dakle, ma o kojem parlamentarcu da se radi, budite sigurni da najveći broj njih koji žele da njihov rad bude pozitivno ocijenjen od strane javnosti, a posebno oni koji žele nastaviti se baviti ovim poslom, stalno traže nove inicijative, prijedloge, sugestije i sve drugo što čini *win-win* kombinaciju zajedničkog djelovanja predstavnika institucija vlasti i nevladinog sektora u BiH.

infohouse